

NVE
Konsesjonsavdelinga
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Bergen 25. mai 2018

Fråsegn om Øvre Årvikelva kraftverk i Jondal kommune

Vi viser til brev frå NVE datert 5. april 2018 med orientering om konsesjonssøknad for Øvre Årvik kraftverk i Jondal kommune, Hordaland (NVE saksnummer 201502998). FNF Hordaland rår til at NVE ikkje gjev Småkraft AS konsesjon til å byggja Øvre Årvikelva kraftverk.

Småkraft AS søker om å etablere Øvre Årvik kraftverk. Inntak er planlagt på kote 472 i utlaupet av Lambavatnet, og med kraftstasjon på kote 350. Vassvegen skal grøftast på ein strekning på 1500 meter, og vil føra til ei redusert vassføring på om lag 2000 meter i Årvikelva. Middelvassføring er estimert til å vera 1425 l/s og maksimal slukeevne er satt til 3560 l/s. Installert effekt er på 3,9 MW og estimert årleg kraftproduksjon 9,2 GWh. Det vert føreslått eit minstevassføringsregime på 180 l/s i perioden 1.5.-30.9. og 60 l/s i perioden 1.10.-30.4. Frå før har Småkraft AS allereie etablert Årvik vasskraftverk i nedre del av elva. Kraftverket vart ferdigstilt i 2008 med installert effekt 5,25 MW og estimert årsproduksjon 19 GWh. Vi ber NVE vektleggje dei vurderingane som vart gjort i samband med etablering av Årvik vasskraftverk, då dette har relevans i høve søknaden om Øvre Årvik kraftverk.

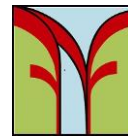
Samandrag:

- 1 - Årvikelva vart konsesjonshandssama i 2006. Både NVE og OED avgjorde då at kraftverket ikkje skulle koma lenger opp i vassdraget enn nedanfor fossen Kvitingen (sjå NVE saksnummer 200403874 og OED ref. 06/00726-4).
- 2 - Årvikelva er i dag eit urørt vassdrag frå inntaket til noverande kraftverk og opp til snaufjellet ved vasskiljet. Influensområdet grensar mot sårbart høgfjell av «stor verdi» (sjå foto 1 og 2).
- 3 - Landskapsverdiar: Elvestrekninga som ynskjes bygd ut ligg i eit avgrensa landskapsrom med store naturverdiar. Den omsøkte utbyggjinga vil i svært stor grad redusera verdien til dette landskapsrommet. Fjordlandskapet her er rekna til å ha «stor verdi».
- 4 - Utbyggjinga vil redusera det biologiske mangfaldet i både det akvatiske og terrestriske miljøet. Kun to dagar med feltundersøking gjev ein vesentleg sjanse for at eksisterande raudstartar ikkje vart oppdaga.
- 5 - Samanhengande naturområde med urørt preg: Området som AS Småkraft ønskjer å byggja ut, er del at eit større samanhengande naturområde med urørt preg. INON-andelen til dette naturområdet vil verta redusert ved ei utbyggjing. Bortfallet av inngrepsfri natur vil påverke både INON-sone 1 og -sone 2. Vi ber NVE vektleggje at dette vil vera energitekniske inngrep som påverkar eit større samanhengande naturområde med urørt preg og at området i dag er

Forum for natur og friluftsliv Hordaland

Tverrgt. 4-6, 5017 Bergen
55 33 58 19 / 40 49 70 74

 hordaland@fnf-nett.no
 www.fnf-nett.no/hordaland

inngrepsfritt. Vi ber også NVE vektleggje at dette området har samanfall med både naturmangfaldsverdiar og friluftslivsverdiar. Vi viser til at konsulentutgreinga s. 28 viser til: «Primær virkning vil være en reduksjon av det sammenhengende naturområdet, og da særlig den delen av naturområdet som har sammenhengende kystfuruskog som viktig naturtype (jfr. BM-rapport), inkl. et funksjonsområde for sårbar rovfugl (kongeørn). En utbygging vil ikke føre til fragmentering av naturområdet utover en arealmessig reduksjon. Når det gjelder økologiske barrierer vil en utbygging føre til funksjonelle barrierer for arter knyttet til skogøkosystemet, deri økte aktiviteter og forstyrrelser knyttet til lettere tilgang til de øvre skogområder. Sekundære økologiske virkninger vil også være knyttet til lettere tilgang for skogbruks- aktiviteter (ny veg), inkl. hogst av gammel naturskog».

6 – Friluftsliv: Vassdraget og dalføret frå fossen Kvitingen til Lambavatn har ein svært høg opplevingskvalitet. Friluftslivtilhøva i ytre del av Jondal kommune vil ved ei utbygging missa ein verdfull del.

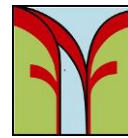
7 – Samla i Hardanger og området kring Folgefonna: Talet på konsesjonar og konsesjonsfritak til vasskraftverk i Hardanger og rundt Folgefonna er svært stor. I Jondal kommune finst det ikkje att ei einaste elv som renn fritt i fjorden. I tillegg viser vi til at Statnett planlegg ei oppgradering av 420 kV-kraftlinje Mauranger – Samnanger, og at nokre av dei omsøkte traséane vil kunne koma til å påverke området med ytterlegare energitekniske inngrep som vil verke inn på dette området, dersom energimyndighetene gjev løyve til desse.

Vedtak og sakssvarande moment i NVE og OED si konsesjonshandsaming i 2004 –2007

Noverande kraftverk i Årvikelva vart konsesjonshandsama frå 2004 til 2007. Småkraft sende inn konsesjonssøknad i november 2011. Etter høyringsrunden og synfaring på våren 2005, vart det klart at konfliktnivået var høgt. NVE ba då i Småkraft utreia utbyggjinga på nytt med to alternativ: Eit alternativ som i opphavleg søknad med inntak i Skitnatjørn, men då med minstevassføring og eit alternativ med inntak nedanfor fossen Kvitingen. I planendringssøknaden frå desember 2005, har Småkraft sjølv teke bort heile elvestrekninga ovanfor Kvitingen, og søkte ”primært” om *Alternativ A* med inntak rett ovanfor fossen og ”sekundert” eit *Alternativ B* med inntak rett nedanfor fossen.

Konsesjon vart gjeven til utbyggingsalternativet som var minst ynskt av Småkraft; *Alternativ B*. Vedtaket vart påklaga til OED, men departementet opprettheldt NVE sitt vedtak. Vedtaket innebar, tillegg til at fossen Kvitingen vart redda, at elva frå fossen til Skitnatjørn vart verande urørt. Dette var sjølv sagt avgjerande for at konfliktnivået vart såpass redusert at NVE kunne gje Årvik kraftverk konsesjon. Konsesjonsvedtaket innebar ikkje berre at halvdelan av den omsøkte elva vart verna, men heile landskapsrommet i dalføret frå og med fossen til Lambavatn vart verande fritt frå inngrep.

Småkraft skriv i planendringssøknaden at flytting av inntaket ned til rett ovanfor fossen medfører at *Området rundt Skitnatjørn blir stående uberørt*. Dette vert nemnt som ein viktig konsekvens av planendringa óg seinare i søknaden, mellom anna der Småkraft omtalar *Oppussing, revegetering av anleggsområdet*. Det viktige er her at argumentet om at området ovanfor fossen vert verande urørt har inngått i Småkraft sin eigen argumentasjon for å oppnå konsesjonen til Årvik kraftverk.

I brevet NVE skreiv til Småkraft og ba om to nye alternativ, går det tydeleg fram at grunngevinga for å be om Alterantiv B, óg er bygt på å hindra inngrep i landskapet ovanfor sjølve fossen: *På denne måten vil fossen bli som i dag, samtidig som områdene rundt Skitnatjønn vil bli stående uberørt.* Viktig er det sjølvsagt óg at fleire høyringspartar legg vekt på at det inngrepsfrie området ovanfor fossen og rundt Skitnatjønn har høg verdi. FNF Hordaland ser i denne samanheng ei meir prinsipiell sida i saka: Er det ikkje problematisk at ei elvestrekning som har allereie for kort tid sidan har vore konsesjonshandssama, vert søkt utbygd att? Vedtaket i 2007 innebar at elva frå og med fossen og oppover framleis skulle vera urørd. Når styresmaktene gjer eit konsesjonsvedtak, skjer dette alltid med hensyn til eit utal av naturverdiar langs heile vassdraget og i det omkringliggjande landskapet. Når då vedtaket for Årvikelva innebar at berre halvdelan av den opphavlege omsøkte elvestrekinga vart bygd ut, ser FNF Hordaland det som forvaltingsmessing svært uheldig med hensyn til liknande framtidige saker, dersom NVE skulle gje konsesjon til Øvre Årvikelva kraftverk. Me ser óg med otte på framtida for vassdragsnaturen vår dersom det óg skulle verta slik at det vert utbreidd å søkja om konsesjon til nye kraftverk rett ovanfor inntaka til allereie utbygde småkraftverk.

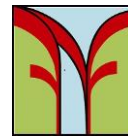
Årvikelva er eit urørt vassdrag frå fossen Kvitingen til fjells

Sjòlv om dei to hundre nederste høgdemetrane av elva er bygd ut, må heile vassdraget ovanfor inntaket til noverande kraftverk og opptil høgste vasskilje vurderast som eit urørt vassdrag. Fossen Kvitingen og det bratte bergalaget der fungerer som ei naturleg kraftfull stengsle mellom det inngrepsprega landskapet nedanfor og det urørde landskapet ovanfor. Me vil nytta Småkraft sine eigne ord frå deiras opphavlege søknad for Årvik kraftverk frå 2004 for å omtala vassdraget:

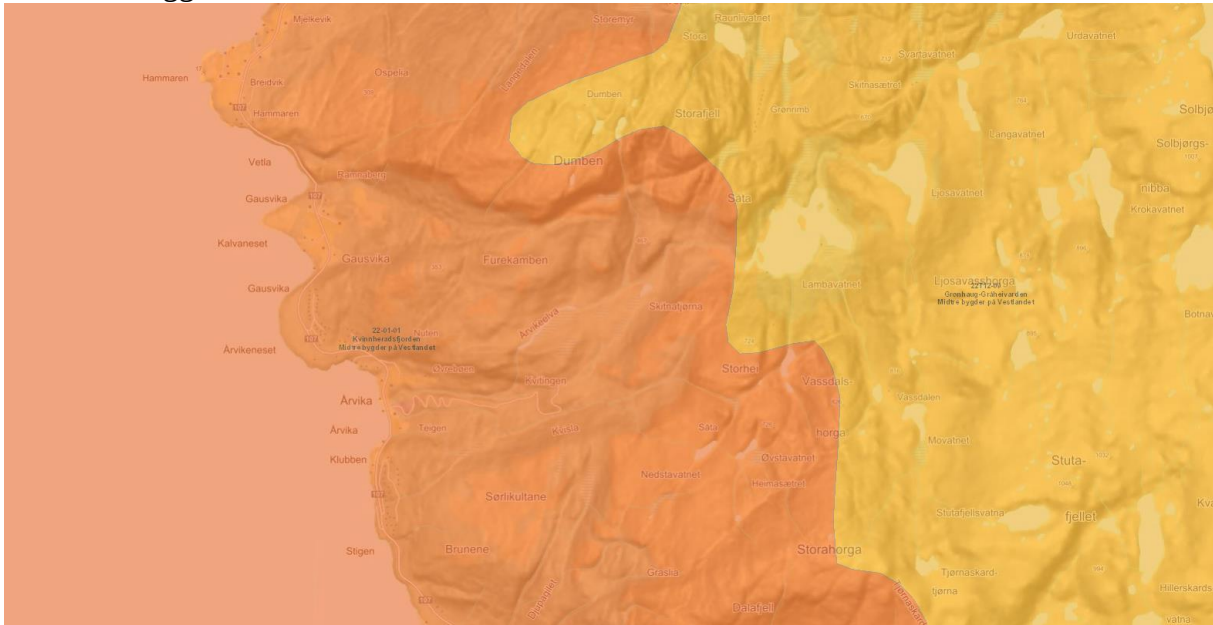
Årvikelva renner frå øst mot vest og ut i Hardangerfjorden. Og nedbørsfeltet strekker seg frå høyeste topp på over 1100 m.o.h. og ned til havnivå. Selve Årvikelva preger landskapet i stor grad, med en veksling mellom rolige parti, fosser og stryk som gir mangfold i landskapet. Skitnatjønn er en svært grunn innsjø som gir et idyllisk inntrykk. Fra Skitnatjønn renner Årvikelva rolig ned til fossen Kvitingen, og utgjør her et rikt innslag i dalrommet og et tydelig og idyllisk landskapselement i det ellers åpne myr og furudominerte landskapet.

Landskapsrommet mellom inntak og kraftstasjon er verdfullt

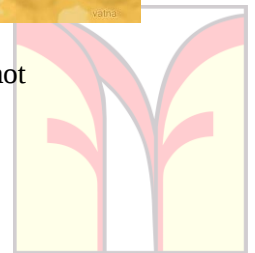
Sjòlv om den omsøkte elvestrekninga må sjåast på som del av eit stort og urørd vassdrag, er det like viktig å forstå at denne delen av elva frå skaparen si hand utgjer eit naturleg avgrensa og heilskapleg landskapsrom. Innhaldet i og ramene rundt dette landskapsrommet kan ikkje opplevast nedanfor eller ovanfor dette dalføret. Landskapsrommet er ein slags hengjedal, med eit stort forholdsvis flatt område i midten. Her renn elva gjennom relativ open furuskog. I nord ber rommet preg av det majestetiske stupet i Domben (754 moh), som tidlegare var mykje omtala i klatremiljøet i Hordaland. Opninga mot sørvest med Hardangerfjorden heilt til havs og dei særmerkte fjella over Rosendal inngår i landskapsrommet og gjev det høg verdi

(sjå figur 1). Dette urørde området utgjer eit opent men samtidig avgrensa dalføre, i øvre del av skogsnaturen, noko som ikkje finst andre stader i Jondal kommune. Me kjenner ikkje til likande urørde og avgrensa dalfører med furuskog andre stader i Hardanger. Dei verna vassdraga på andre sida av Maurangerfjorden i Folgefonna nasjonalpark, Furubergelva og Æneselva, ligg i dalfører av ein anna art.

Figur 1 Landskapsverdi med «Stor verdi» og «Middels verdi» etter NIJOS-standarden. Landskapsrommet kring Årvikelva inneheldt svært viktige landskapsverdiar. Landskapet mot Kvinnheradsfjorden – ein del av Hardangerfjordsystemet – har nasjonal interesse.

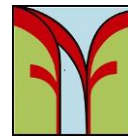
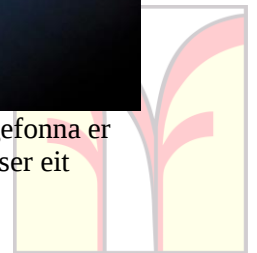

Foto 1. Lambavatnet, Årvikeelva, Årvik og landskapet kring Hardangerfjordsystemet. Folgefonna er synleg i bakgrunnen, og til høgre i biletet ligg Varaldsøy. Fotografi av landskapsrommet viser eit mektig, variert og inntrykkssterkt landskap frå fjord til fjell.

Forum for natur og friluftsliv Hordaland

Tverrgt. 4-6, 5017 Bergen
55 33 58 19 / 40 49 70 74

 hordaland@fnf-nett.no
 www.fnf-nett.no/hordaland

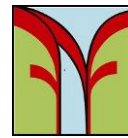

Foto 2. Lambavatnet og utlaupsområdet kor det er søkt om å etablere inntak ligg lengst til høgre i biletet. Lengst bak i biletet Folgefonna og Maurangsfjorden og delar av Kvinnheradsfjorden, som er ein del av Hardangerfjordsystemet.

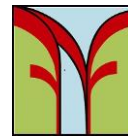
Reduksjon av biologisk mangfald og raudlista artar

Dette teamet er utreia i NNI-rapport 506 av NNI Resources as i Fyllingsdalen. Grunnlaget for rapporten er mellom anna to dagar med feltundersøkjingar; ein dag i november og ein i juni. Det vert sagt i rapporten at ei feltundersøkjing over kun to dagar lett kan oversjå viktige artar. Me har ikkje kapasitet til her å vurdere rapporten opp mot dei to vegleiarane som NVE har utarbeida for småkraftprosjekt. FNF Hordaland vil på generelt grunnlag hevda at ei utgreiing av biologisk mangfald for eit område, der feltundersøkjinga består av kun to dagar, utvilsamt gjev eit usikkert grunnlag for å vurdere biologisk mangfald på ein grundig måte. Kun ein dag med feltundersøkjingar i den hekkande perioden for fuglar, gjev stor sjanse til å oversjå viktige artar. Dette synet vert støtta i NNI-rapporten. Til dømes vert det nemnd på side 29 at mens fossefall vart observert denne dagen, er ikkje strandsnipa observert, sjølv om Håland og Gundersen reknar det som sannsynleg at strandsnipa hekkar langs vassdraget. Det er òg vert å

Forum for natur og friluftsliv Hordaland

Tverrgt. 4-6, 5017 Bergen
55 33 58 19 / 40 49 70 74

 hordaland@fnf-nett.no
 www.fnf-nett.no/hordaland

merkja seg at i feltundersøkingane ved tidlegare søknad om Årvik kraftverk i 2004, vart fossefall ikkje observert, sjølv om det er sjansane er svært små for at fossefallet ikkje hekka langs vassdraget (side 12 i søknaden).

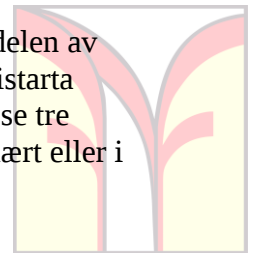
Me vil nemna at det i same søknaden på side 12 står at *Det må imidlertid forventes at flere rødlistartede spetter (bl.a. hvitryggspett, dvergspett og muligens gråspett) samt rovfuglarter (høsehauk og kongeørn) benytter nedbørfeltet til Årvikelva som hekkeområde eller til næringssøk.*

I føreliggjande NNI-rapport vil me nemna følgjande:

På side 44, figur 37, vises død furu med dyphakk etter kvitryggspett. Me ser ikkje at rapporten vurderer nærare om kor vidt denne raudlistarta fuglen hekkar i området.

Det vert nemnd i rapporten at dei har innhenta ikkje-offentlege opplysingar om artar frå Fylkesmannen i Hordaland. Dette vert ikkje skrive meir om, før i siste setning i eit av dei siste kapitla, kapittel 8 Aktuelle avbøtende tiltak: *Sårbar rovfuglart hekker sannsynligvis i dalen (info frå Fylkesmannen i Hordaland).* Ja, dette er vel ei vesentleg opplysings som burde fått større merksemd i rapporten?

NNI-rapporten nemner på side 41 til at det i Naturbase fins observasjonar av 3 raudlista fuglearter, alle observert i 2008. Einaste kommentar i rapporten er at *Innsjøen bli ikkje influert av planlagt utbygging.* For det fyrste – det er ikkje rett at Lambavatn ikkje vert ”influert” av utbygginga. Utløpet av vatnet er ein særmerkt, relativ smal kanalliknande passasje. Her skal det byggjast eit ganske stort inntaksbasseng med dam, truleg med eit flatemål opp mot 25 x 20 meter. *For å begrense omfanget av konstruksjoner vil en i størst mulig grad grave/sprengje ut nødvendig volum bak dammen i stedet for økning av høyden av dammen.* (side 11 i konsesjonssøknaden). Dette er eit vesentleg inngrep i kanskje den mest særmerkte delen av det urørde Lambavatn. Me synes det er merkeleg at dei tre observasjonane av raudlistarta fuglar ikkje får meir merksemd i rapporten. Er sjansen til stades for at nokon av desse tre artane nyttar omsøkt elvestrekning til næringssanking eller kor vidt dei kan hekka nært eller i området som skal byggjast ut?

Stort samanhengjande naturområde, INON og raudlista naturtype

Me ber NVE leggja stor vekt på følgjande:

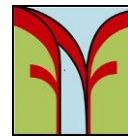
Tiltaks- og influensområdet til denne kraftutbygginga tilhøyrer eit stort og samanhengjande naturområde. Dette vert skrive tydeleg om i sjølve søknaden, på side 28. Me stør vurderinga som Småkraft her gjev, men meiner bestemt at utbygginga i høve dette teamet ikkje bør setjast til *middels stort* men til *stor*, med ei *stor negativ konsekvens*, ikkje *middels til stor konsekvens*, slik Småkraft vurderer. Det burde samtundes vore nemnd tap av inngrepsfri natur/INON. Me veit at INON-omgrepet i dag ikkje alltid vert nytta i slike samanhengar, men vanlegvis vert det det, sist her i Jondal i samband med konsesjonshandsaminga i fjor av den øydeleggjande kraftlina frå Eidesfossen til Herand. Ser ein bort frå sjølve nasjonalparken og det store inngrepsfrie området nord for Folgefonna, er området her eit av dei største på Folgefonnahalvøya. Grensa til INON-området går i dag ved Skitnatjørn.

NNI-rapporten nemner på side 42 at naturtypen *elveløp* vart nasjonalt raudlista i 2011. Dette må tilleggjast meir vekt i konsesjonshandsaminga enn det vert gjort her i NNI-rapporten.

Forum for natur og friluftsliv Hordaland

Tverrgt. 4-6, 5017 Bergen
55 33 58 19 / 40 49 70 74

 hordaland@fnf-nett.no
 www.fnf-nett.no/hordaland

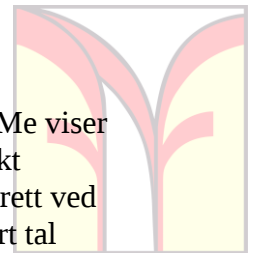

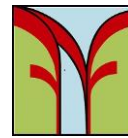
Figur 2. Større sammenhengende naturområder med urørt preg i øvre del av Årvikelva. Området kring Lambavatnet ligg i INON-sone 2 (1-3 km frå tyngre tekniske inngrep). Kjelde: Naturbase.no.

Friluftsliv

Tiltaks- og influnsområdet og heile vassdraget har svært stor verdi for friluftslivet. Me viser til opplevingskvalitetar nemnde ovanfor, der me omtala landskaprommet ved omsøkt elvestreking og omtalen av det samla vassdraget. I Årvik og ved Årsand og Hesvik rett ved ligg dei største hyttefelta i Jondal kommune, og det er dei siste åra ferdigstilt eit stort tal tomter for sal. I samband med konsesjonssøknaden for Årvik kraftverk i 2004, sende velforeingane for dei to store hyttefelta i Årvik inn fråsegn. Dei ordla seg svært kritisk til utbyggjinga. Diverre ser det ikkje ut til at desse to har fått sendt inn fråsegn denne gongen. I 2004 la dei ikkje berre vekt på det eineståande med fossen Kvitingen, men vektla Skitnatjørn, Lambavatn og Vassdraget som heilskap. Den enkle tilkomsten til området ved hjelp av vegen opp til fossen Kvitingen var nemnd.

I Jondal kommune er det ingen annan stad ein kan gå frå 200 m.o.h. og opp langs eit urørd vassdrag heilt til snaufjellet. Vassdraget er svært variert, det ligg avstengd frå utsyn til inngrep andre stader og har ein heilt særmerkt portal i fossen Kvitingen. For friluftslivet tek ein bort ein svært verdfull del, dersom NVE gjev konsesjons til Øvre Årvikelva kraftverk og dermed reduserer opplevingskvalitet ved Årvikvassdraget i så stor grad. For det store hytteområdet i Jondal, vil ei utbyggjinga øydeleggja den viktigaste innfartsporten til fjellet og det einaste urørde vassdraget i skogsnatur.

Samla belastning i Hardanger

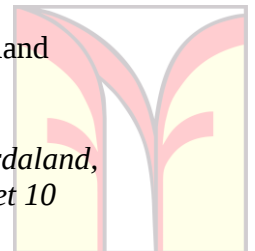
Vassdragsutbyggjinga er enorm i Hardanger og omkring Folgefonna. Berre i kommunane i Hardanger, Etne og Kvinnherad sør og sørvest for Folgefonna er dei siste 10 åra gjeve konsesjonar og konsesjonsfritak til langt over 150 vasskraftverk. Småkraft AS skriv sjølv på s. 32 i konsesjonssøknaden at «gjennomføring av den planlagte utbygging i midtre del av Årvikelva øker den samlede belastning på naturtypen elveløp regionalt, sett med basis i at mange vassdrag på Folgefonna er utbygd fra før (og en rekke er under konsesjonsbehandling)».

Konklusjon

FNF Hordaland går på det sterkaste imot at det blir gjeve løyve til AS Småkraft for bygging av småkraftverk i Øvre Årvikelva, fordi det er i strid med: (1) omsynet til samla belastning, og (2) vera i konflikt med almenne friluftsliv- og naturverninteresser, både lokalt, regionalt og nasjonalt, jf. vannressursloven § 25. Vi ber NVE om å avslå søknad om konsesjon til vasskraftutbygging i verna vassdrag, jf. vassressurslova § 35 første avsnitt, nr. 5 og 8.

Med venleg helsing
Marius Nilsen
FNF-Trøndelag
på vegne av FNF-Hordaland*

Oddvar Skre
Naturvernforbundet Hordaland

*FNF Hordaland er eit samarbeidsforum for natur- og friluftslivorganisasjonar i Hordaland, som arbeider for å ta vare på natur- og friluftslivinteressene i fylket. Per i dag er det 10 organisasjonar tilslutta FNF Hordaland: Bergen og Hordaland Turlag (DNT), Naturvernforbundet Hordaland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Hordaland, Bergen og Omland Friluftsråd, Norsk Ornitologisk Forening Bergen lokallag, Hordaland fylkeskystlag, Norsk Botanisk Forening Vestlandsavdelingen, Syklistenes Landsforening Bergen og omegn, Voss Utferdslag (DNT) og Voss Kajakklubb. Saman representerer organisasjonane rundt 39.000 medlemmer i fylket.